

סטראוטיפ האסירה הזונה שהוגלתה לאוסטרליה | שגיא ראם

לאוסטרליה הוגלו זונות, האמנם? במחקר ההיסטורי עד המחצית הראשונה של המאה העשרים תוארו כלל האסירות הבריטיות שהוגלו לאוסטרליה בין השנים 1788–1852 כזונות, בעקבות העדויות של אנשי התקופה. עם זאת, ברבות השנים עלו ספקות לגבי מיתוס זה, ויש מקום לבחון אם באמת אותן נשים הוגלו לאוסטרליה בשל עיסוק בזנות, או שמא מדובר בהגזמה או תפיסה שגויה של בני התקופה.

מאמר זה סוקר את הסטראוטיפים על הפשיעה הנשית בבריטניה ואת היחס השונה שהפנה הממשל כלפי פשיעה נשית בהשוואה לפשיעה גברית. בהמשך לכך נבחן מדוע סטראוטיפ הזונה הודבק לכלל האסירות הבריטיות שהוגלו לאוסטרליה ללא יוצאות מן הכלל, זאת על אף שלפי החוק הבריטי מתחילת המאה התשע-עשרה, זנות כלל לא נחשבה לפשע שעונשו הגליה – והאסירות שהוגלו הורשעו לרוב בגניבה. נוסף על כך, המאמר מספק הבנה מעמיקה יותר של היחס שלו זכו האסירות מצד הממשל והחברה הבריטית, החל מרגע תפיסתן על ידי רשויות החוק ועד הגורל שחיכה להן עם הגלייתן לאוסטרליה.

"שמים אנשים בספינות כלא מפני שהם רוצחים, ומפני שהם שודדים ומזייפים ועושים כל מיני מעשים רעים".¹ ציטוט זה מדגים את מרבית הסטראוטיפים שהפנתה החברה הבריטית במאה התשע-עשרה כלפי אסירים, אולם הוא מתעלם מפשיעה שהיחס כלפיה היה שונה – הפשיעה הנשית ("Female Criminality"). נשים קיבלו יחס שונה הן בפשעים שבהם הואשמו, הן בתדירות הבאתן בפני שופט והן בגזרי הדין שקיבלו.² אחד מההבדלים היה שלנשים שהורשעו הוצמד סטראוטיפ של "זונות ארורות", כפי שקרא להן סגן ראלף קלארק (Clark).³ מאמר זה יעסוק במהות סטראוטיפ הזונה שהודבק לאסירות, ויבחן בקצרה את התקבלותו ואמינותו הן במקורות הראשוניים והן בספרות המחקר.

התפתחות מעמד הפשיעה ועונש ההגליה

¹ צ'ארלס דיקנס, **תקוות גדולות**, תרגום אסתר כספי (תל אביב: ספרית פועלים, 1991), 15.
² Anne-Marie Kilday, "Women and Crime", in *Women's History Britain, 1700–1850: An Introduction*, eds. Hannah Barker and Elaine Chalus (London: Routledge, 2005), 176.
³ סגן ראלף קלארק היה אחד מהקצינים הבכירים שנשלחו עם הצי הראשון לאוסטרליה, ראו: Ralph Clark, *The journal and letters of Lt. Ralph Clark, 1787–1792* (Canberra: Australian Documents Library in association with the Library of Australian History, 1981), 12.

במאות השבע-עשרה והשמונה-עשרה רווחה בבריטניה האמונה כי בחברה המקומית הולך ומתפתח "מעמד פלילי" ("The Criminal Class") מאורגן, אשר מעורר סכנה חברתית ממשית.⁴ כדי למגר מעמד זה, הממשל חוקק מערכת חוקים בשם "קוד הדמים" ("Bloody Code"), שקבעה עונש של הוצאה פומבית להורג בתלייה על מאתיים עבירות.⁵ למרות זאת, במאה השמונה-עשרה חלה מגמת עלייה בפשיעה עקב תיעוש, אורבניזציה וגידול באוכלוסייה שהובילו לאבטלה, ובהיעדר מערכת אכיפה מסודרת שתעצור את הפשיעה.⁶ נוסף על כך, קוד הדמים הפסיק להרתיע בין היתר מכיוון שהנידונים למוות הלכו אל מותם בהתרסה וזכו לתמיכה מהקהל, שהגיב לעונש באלימות הולכת וגוברת. כחלק מתהליך העידון התרבותי בחברה הבריטית, ובגלל הפחד מפני ה"המון" העירוני, הרדיקלי והפוליטי שמועד לפורענות ואלימות, הממשל נדרש לפתרון חלופי – שנמצא בעונש ההגליה למושבות שמעבר לים.⁷

הצי הראשון נכנס למפרץ ג'קסון, מאת אדמונד לה ביהאן, 26 בינואר 1788.

חוק ההגליה משנת 1717 קבע ש"הואיל ונמצא מניסיון, כי העונשים המוטלים על ידי החוקים התקפים כעת נגד עבירות [...] לא הוכיחו יעילות [...] יישלחו [הפושעים] בהקדם האפשרי, לכמה מהמושבות והמטעים

⁴ רוברט יוז, **החוף הגורלי: האפוס של אוסטרליה**, תרגום עדי גינצבורג-הירש (תל אביב: דביר, 1994), 58.

⁵ ביילי מלמן, **לונדון: מקום אנשים ואימפריה 1800-1960** (בן שמן: מודן, 2014), 155.

⁶ יוז, **החוף הגורלי**, 56.

⁷ מלמן, **לונדון**, 166.

של הוד מלכותו באמריקה".⁸ החוק אפשר לפושעים "לבחור" בתקופת הגליה שתימשך בין 7 ל-14 שנים, לפי חומרת פשיעתם, במקום הוצאה להורג. בפועל, עונש ההגליה נכפה על האסירים, ולא הייתה להם בחירה אמיתית בגורלם. ההגליה לאמריקה הופסקה ב-1776, עם המהפכה האמריקאית. ספינות האסירים שבו מלאות, והפכו לבתי סוהר צפים שהתמלאו בפושעים רבים שהמתינו להגליה.⁹ לבסוף הממשל מצא חלופה באוסטרליה, וההגליה לשם התקיימה בין השנים 1787–1868.¹⁰

ביטויי הפשיעה הנשית בבריטניה

למרות מגמת העלייה בפשיעה בבריטניה, הנתונים המוערכים מראים שלא התקיימה בה פשיעה נשית רבה במאות השמונה-עשרה והתשע-עשרה.¹¹ על פי מחקרים, ההיקף המצומצם של הפשיעה הנשית נבע בעיקר משתי סיבות: הגדרה מחדש של תפקידי הנשים במשפחה ובחברה, ומספר קטן בהרבה של נשים שנתבעו בבתי המשפט בהשוואה לגברים.¹²

עם זאת, אחד המרכיבים שהשפיעו על היחס לפשיעה הנשית היה כוח המשטרה החדש שהוקם בלונדון ב-1829, אשר פיקח על הנשים ופעולתן בספרה הציבורית במידה אינטנסיבית יותר בהשוואה לפיקוח שהוטל על הגברים.¹³ תפקידו של כוח המשטרה היה לזהות ולעצור פושעים עוד לפני שהם קרו, אולם הוא היה רגיש במיוחד לביקורת של דעת הקהל, ועל כן הוא נמנע מלהעניש את מעמד האצולה והמעמד הבינוני והתמקד בעיקר בבני המעמדות הנמוכים יותר. בפרט פיקח כוח המשטרה על נשות המעמד הנמוך, נוכח מערכת יחסים חברתית של "האידיאולוגיה הביתית" (The Ideology of Domesticity) אשר ראתה את מקומה של האישה בבית – ולפיכך, נשים שנמצאו בחוץ נתפסו כמורדות במוסכמות וספגו אוטומטית בוז. מכיוון שנשות המעמד הנמוך נדרשו לצאת לעבודה כדי לכלכל את משפחתן, הן עמדו במוקד תשומת הלב של המשטרה.¹⁴

Charles Manning Hope Clark, "A Transportation Statute. 1717", in *Select Documents in Australian History 1788-1850*, ed. Charles Manning Hope Clark (Sydney: Angus and Robertson, 1950), 104–105.

⁹ גיורא שוהם וגבריאל שביט, **עבירות ועונשים: מבוא לפנולוגיה** (תל אביב: עם עובד, 1990), 167.

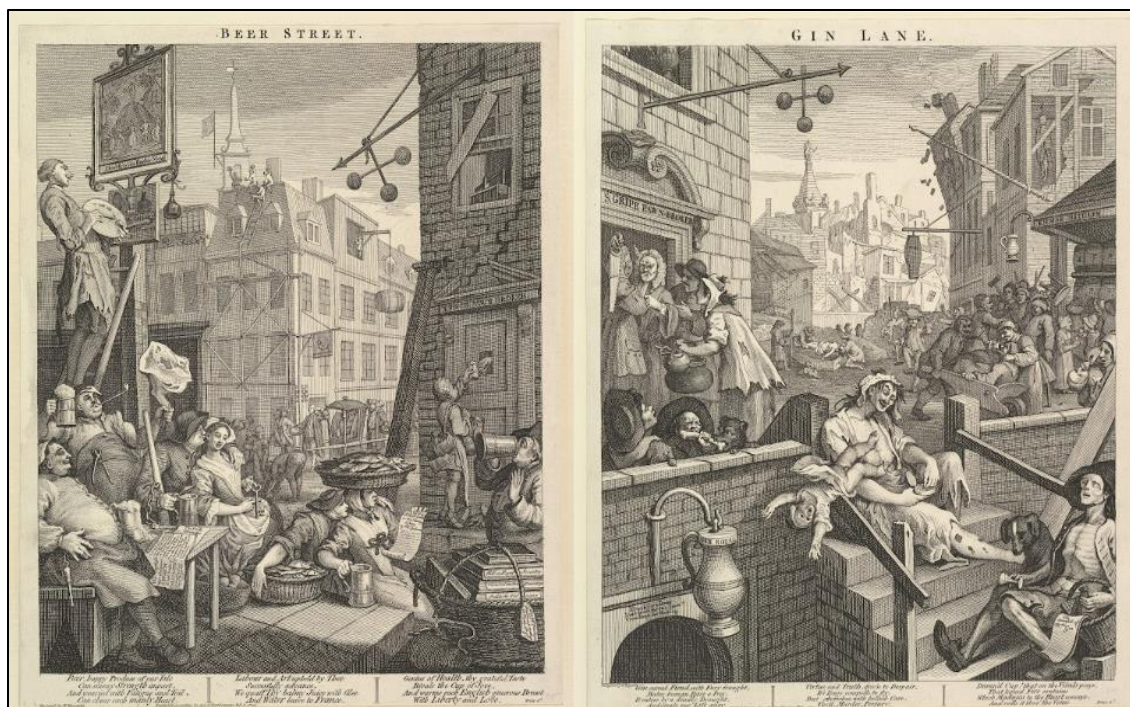
¹⁰ David Hill, *The Making of Australia* (Sydney: Random House Australia, 2014), 7–8.

¹¹ חיה שפיר מקוב, "פיקוח משטרתי על נשים בבריטניה הוויקטוריאנית", **זמנים** 74 (אביב 2001): 72.

¹² Kilday, *Women and Crime*, 174–175.

¹³ שפיר מקוב, **פיקוח משטרתי**, 72.

¹⁴ שם, 74–75.

רחוב הבירה וסמטת הג'ין, ויליאם הוגארט, 1751. הציור מעביר ביקורת על המעמד הנמוך בלונדון ועל הרגלי

השתייה שלו.

האישה שספגה את עיקר תשומת הלב של כוח המשטרה החדש הייתה זונת בית הבושט והרחוב. עדות לכך ניתן לראות בשיח הציבורי והספרותי בנושא הזנות, שהלך והתרחב בבריטניה לאורך המאה התשע-עשרה.¹⁵ הזונה בחברה הוויקטוריאנית נתפסה כשיקוף לתחלואה הפיזית והמוסרית של המעמד הנמוך, וכאחראית להפצת מחלות מין בקרב חיילי הצבא והצי.¹⁶ עם זאת, המושג "זונה" כשלעצמו היה קטגוריה משפטית מעורפלת, שבעיקר סימנה נשים ששידלו גברים ליחסי מין ברחובות מרכזיים, דבר שלא נחשב לפשע. המטרה העיקרית של המשטרה במאה התשע-עשרה בהקשר זה הייתה לפרק חברות של גנבים וזונות שפעלו יחד, והיא אפשרה זנות כל עוד היא לא נתפסה כמטרד לציבור.¹⁷ זאת ועוד, מכיוון שהנשים נתפסו כמין

¹⁵ רשימה חלקית של ספרות נבחרת מן המאה התשע-עשרה, ראו: William Logan, *An Exposure, from Personal Observation, of Female Prostitution in London, Leeds, and Rochdale, and Especially in the City of Glasgow; With Remarks on the Cause, Extent, Results, and Remedy of the Evil* (Glasgow: G. Gallie & R. Fleckifeld, 1843); Michael Ryan, *Prostitution in London with a Comparative View of that of Paris and New York, with an Account of the Nature and Treatment of the Various Diseases, Caused by the Abuses of the Reproductive Function* (London: H. Bailliere, 1839); William Tait, *Magdalenism, An Inquiry into the Extent, Causes, and Consequences, of Prostitution in Edinburgh* (Edinburgh: P. Rickard, 1840).

¹⁶ שפיר מקוב, **פיקוח משטרה**, 77.

¹⁷ Judith R. Walkowitz, *Prostitution and Victorian Society: Women, Class, and the State* (New York: Cambridge University Press, 1980), 14.

חלש, החוק והמשפט התייחסו בסלחנות רבה אליהן. יוצאות מן הכלל היו נשים אלימות שאיימו על הסטריאוטיפ הנשי המקובל בחברה הוויקטוריאנית, והללו קיבלו יחס נוקשה והוצאו להורג.¹⁸

סטריאוטיפ האסירה הזונה

מתוך 160 אלף אסירים, כ-25 אלף נשים הוגלו לאוסטרליה – כלומר, על כל שבעה גברים שהוגלו, הוגלתה בערך אישה אחת.¹⁹ בעבר, בעקבות אומדנים שהראו שאישה אחת מכל חמש שהוגלתה לאוסטרליה הייתה זונה, אוסטרלים רבים הסיקו שרוב האסירות הראשונות נשלחו לגלות בגלל זנות. אך בפועל, זנות לא הייתה עבירה שעונשה הגליה, וכ-83% מבין האסירות הוגלו למושבה בגלל עבירות גניבה.²⁰

אולם בכלל הוועדות שדנו בהגליה במאה התשע-עשרה, הוצגו עדויות גם על הניוון המוסרי של האסירות. למשל, בוועידה משנת 1812 נכתב עליהן ש"הן ניתנו ללא הבחנה לתושבים [...] ובאופן כללי התקבלו יותר בתור זונות מאשר כמשרתות".²¹ ברוב הוועדות רווחה התפיסה שהאסירות כמעט שאינן יכולות להיגאל, לעומת הפושעים הגברים שיכלו לזכות לגאולה באמצעות עבודה וכפרה. בהמשך לכך נוצר סטריאוטיפ מדומיין של האסירה כ"חוה הגסה וההוללת, היונקת רום ומולידה ממזרים באפלה".²²

במחקר ההיסטוריוגרפי קיימת מחלוקת לגבי אמינותו של סטריאוטיפ זה. רוברט יוז (Hughes) טען ש"ההיסטוריונים האוסטרלים בלעו בעבר את הסטריאוטיפ, רובו ככולו".²³ אחד מהם היה ההיסטוריון אג"ל שו (Shaw), שבפרק בספרו על זהות האסירים שהוגלו לאוסטרליה כתב פסקה אחת על אסירות, וטען שאף כי לא ברור כמה מהן היו זונות – אם כל בני תקופתן ראו אותן כך, גם אם העדויות מוגזמות, "התמונה שנוצרת דוחה לחלוטין".²⁴ אולם אמינותו של הסטריאוטיפ מורכבת יותר מן התמונה ששו מציג. יוז מראה שאף כי בצי

¹⁸ Kilday, *Women and Crime*, 176–177.

¹⁹ Leslie Lloyd Robson, *The Convict Settlers of Australia* (Carlton: Melbourne University Press, 1994), 162.

²⁰ שם, 64, 163.

²¹ Clark, "Experiences of Female Convicts. 1800-10 c." in *Select Documents in Australian History* Great Britain, Parliament, "Extract of a Letter from Lord Castlereagh to Governor Macquarie", in *Report from the Select Committee on Transportation* (London: Ordered by the House of Commons, 1812), 112; Great Britain, Parliament, "Copy of the 33d Paragraph of Governor Macquarie's Letter, dated 30th April 1810", in *Report from the Select Committee on Transportation*, 112; Government Printer, "Female Convicts", in *Historical Records of New South Wales*, Volume 6 (Sydney: Government Printer 1892-1901), 507.

²² יוז, *החוף הגורלי*, 308.

²³ שם, 308.

²⁴ Alan George Lewers Shaw, *Convicts & the Colonies: A Study of Penal Transportation from Great Britain and Ireland to Australia and Other Parts of the British Empire* (London: Faber and Faber 1966), 164. ראו גם: Leslie Lloyd Robson, "Origin of the Women Convicts", *Historical studies, Australia and New Zealand* 11 (1963): 53; Clark, *Select Documents in Australian History*, 406–408.

הראשון נשלחו נשים להגליה בצורה אקראית, כבר בצי השני הוגלו נשים צעירות בצורה שיטתית בשל מחסור בנשים במושבות. הנשים שהוגלו הצליחו לשרוד באמצעות נישואין עם אסירים אחרים או באמצעות עיסוק בזנות.²⁵

לדעת ההיסטוריונית אן סאמרס (Summers), החלטה זאת רק חיזקה את סטריאוטיפי הזונה שהתחיל להיות מופנה כלפי האסירות הגולות.²⁶ סאמרס טענה ש"התנאים החברתיים והכלכליים בחמישים השנים הראשונות של הקולוניזציה הלבנה באוסטרליה טיפחו 'זונות' במקום נשים".²⁷ לדעתה, תפקיד הנשים במושבה היה סיפוק מיני לאסירים הגברים, מכיוון שהממשל – שפחד ממעשי סדום בקרב הגברים – היה מודאג ממיעוט הנשים במושבות, ולכן הטיל עונשי הגליה קשים על צעירות רבות שפשעו פשעים קטנים.²⁸

לסיכום, במאמר זה נדון היחס השונה שהפנה הממשל הבריטי כלפי פשיעה נשית בהשוואה לפשיעה גברית. חלק גדול מהמיקוד של הממשל בפשיעה הנשית הופנה אל זונת בית הבושת והרחוב, ועקב כך סטריאוטיפי הזונה הודבק לכלל האסירות באשר הן. אך בפועל קיימת מחלוקת היסטורית לגבי אמינותו של סטריאוטיפ זה ביחס לאסירות שקיבלו עונשי הגליה. כמה מההיסטוריונים מסכימים עם העדויות, אחרים טוענים שהעדויות מנסות להציג את האסירות באור שלילי במכוון, ויש גם מי שגורסים כי האסירות אכן פעלו בזנות – אך הממשל הבריטי הוא האחראי לכך, בשל ההגליה עצמה שהובילה לאילוץ זה. המאמר ביקש לבחון את אמינות הסטריאוטיפ הן על פי המקורות הראשוניים והן מהתקבלותו בספרות המחקר, ולדון בקצרה באי-ההסכמה ובפערים העולים בנושא.

ביבליוגרפיה

מקורות ראשוניים

דיקנס, צ'ארלס. **תקוות גדולות**. תרגום אסתר כספי. תל אביב: ספרית פועלים, 1991.

Clark, Ralph. *The Journal and Letters of Lt. Ralph Clark, 1787–1792*. Canberra: Australian Documents Library in association with the Library of Australian History, 1981.

²⁵ יוז, **החוף הגורלי**, 314–315.

²⁶ Anne Summers, *Damned Whores and God's Police: The Colonisation of Women in Australia* (Sydney: NewSouth Publishing, 2016), 401.

²⁷ שם, 399.

²⁸ שם, 400.

Government Printer. *Historical Records of New South Wales*. 9 Vols. Sydney: Government Printer, 1892–1901.

Great Britain, Parliament. *Report from the Select Committee on Transportation*. London: Ordered by the House of Commons, 1812.

Logan, William. *An Exposure, from Personal Observation, of Female Prostitution in London, Leeds, and Rochdale, and Especially in the City of Glasgow; with Remarks on the Cause, Extent, Results, and Remedy of the Evil*. Glasgow: G. Gallie & R. Fleckifield, 1843.

Ryan, Michael. *Prostitution in London with a Comparative View of that of Paris and New York, with an Account of the Nature and Treatment of the Various Diseases, Caused by the Abuses of the Reproductive Function*. London: H. Bailliere, 1839.

Tait, William. *Magdalenism, An Inquiry into the Extent, Causes, and Consequences, of Prostitution in Edinburgh*. Edinburgh : P. Rickard, 1840.

מקורות משניים

יז, רוברט. החוף הגורלי: **האפוס של אוסטרליה**. תרגום עדי גינצבורג-הירש. תל אביב: דביר, 1994.

מלמן, בילי. **לונדון: מקום אנשים ואימפריה (1800–1960)**. בן שמן: מודן, 2014.

שוהם, גיורא ושביט, גבריאל. **עבירות ועונשים: מבוא לפנולוגיה**. תל אביב: עם עובד, 1990.

שפיר מקוב, חיה. "פיקוח משטרתי על נשים בבריטניה הוויקטוריאנית". **זמנים** 74 (אביב 2001): 72–82.

Clark, Charles Manning Hope. "A Transportation Statute. 1717". In *Select Documents in Australian History 1788–1850*, edited by Charles Manning Hope. Sydney: Angus and Robertson, 1950.

Hill, David. *The Making of Australia*. Sydney: Random House Australia, 2014.

Kilday, Anne-Marie. "Women and Crime". In *Women's History Britain, 1700–1850: An Introduction*, edited by Hannah Barker and Elaine Chalus, 174–193. London: Routledge, 2005.

Robson, Leslie Lloyd. "Origin of the Women Convicts". *Historical studies, Australia and New Zealand* 11 (1963): 43–53.

Robson, Leslie Lloyd. *The Convict Settlers of Australia*. Carlton: Melbourne University Press, 1994.

Shaw, Alan George Lewers. *Convicts & the Colonies: A Study of Penal Transportation from Great Britain and Ireland to Australia and Other Parts of the British Empire*. London: Faber and Faber, 1966.

Summers, Anne. *Damned Whores and God's Police: The Colonisation of Women in Australia*. Sydney: New South Publishing, 2016.

Walkowitz, Judith R. *Prostitution and Victorian Society: Women, Class, and the State*. New York: Cambridge University Press, 1980.